

Värmländska åldringar. /

Bland de kärnkarlar, som med jämna mellanrum varit omnämnda i Wermlands-Tidningen under rubriken "Värmländska åldringar", förtjänar ävenledes lantbrukaren *Jan Jakobsson*, Lukus, Bosebyn, Gunnarskogs socken, att med sina nära nittio år på nacken intaga en hedersplats.

Det var för ett par veckor sedan, som signaturen vid en resa genom Gunnarskog beslöt sig för att uppsöka *Jan Jakobsson*, vilkens spänstighet och andliga vigör är omvitnad i socknen. På en sluttning med hänförande utsikt över sjön Gunnen var Jakobssons gård belägen.

Vid besöket välkomnas sign. av en son och dotter till gamle *Jan*, som själv strax därefter uppenbarar sig i dörren till "kammaren". Det var något av en upplevelse att stå öga mot öga med denne praktfulla värmlänning med en Jarls hållning och med det välvårdade, vita skägget böljande över det breda bröstet.

— Vill Ni veta något om forna tider, spørjer *Jan*, som snabbt uppfattat mitt ärende. Efter en instämmande nick börjar han att berätta om sitt arbetsfyllda liv, vars innehåll säkerligen skulle kunna fylla volymer, men om vilket vi här endast återge kontentan i mycket stora drag.

Han föddes på själva julaftonen år 1844 å hemmanet Hörnet i Östra Sälboda, Gunnarskog, vilken egendom föräldrarna ägt sedan början av 1800-talet. Skolgången fick ett ganska snöpligt slut för *J.* Han hade oturen att få en lärare, som just icke visade nämnvärt personligt intresse för undervisningen. Denne pedagog lystrade till namnet *Rus*, för vilket namn *Jan* påstår att han gjorde verkligt skäl. Det hjälpte ej att lärjungarna svarade rätt på frågorna, ty allt berodde på det humör, i vilket "läraren" för ögonblicket befann sig.

Att det skulle gå illa anade *Jan* rätt snart och när *Rus* en vacker dag slog psalmboken i huvudet på *Jan* var det denne som tog sin matsur skolan. Han hade då endast åt-njutit undervisning i åtta dagar. *Jans* intresse för lärdomens betydelse avtog emellertid ej med den slutade skolgången, ty i hemmet läste han dagligen både bibliskan

Lantbr. Jan Jakobsson,
Bosebyn, Gunnarskog.

och katekesen. En upprättelse fick han också vid ett husförhör några år senare inför den stränge men kloke och rättvise prästen *Wikström*, som gav honom beröm för hans goda kunskaper och undrade för vilken skolmästare han inhämtat den grundliga lärdom, som avspeglade sig vid förhöret. När prästen fick höra att det var självstudier, som åstadkommit det goda resultatet, blev naturligtvis berömmet ännu större.

I *Jan Jakobsson*s barndom fick man tidigt börja arbeta på allvar. Redan vid 10 års ålder var *J.* verksam som "körgut" på Sälboda herr-

gård, som då ägdes av baron Svan-
te Fleetwood. Det var hårda år
och en lång arbetsdag, men Jan
fann "slitet" så naturligt att han
ej tänkte vidare därpå. Vid 14 års
ålder var han redan "stora karlen"
och då arbetsförtjänsten på hemor-
ten var mycket liten, for han trots
sina unga år till Norge och grävde
täckdiken samt handlade med hav-
re, råg och vete, som han förde över
till Värmland, där han efter dåva-
rande förhållanden fick rätt bra
betalt. I övrigt var arbetsförtjän-
sten synnerligen minimal. 4 nor-
ska shilling var den vanliga dags-
ersättningen och maten var surväl-
ling och bröd. Många hårda år
fick Jan därefter uppleva och sär-
skilt åren 1870—71 minnes J. som
de verkliga hundåren.

År 1872 hade Jakobsson inköpt
lägenheten Lukus under hemmanet
Bosebyn i Gunnarskogs kommun.
Det var oröjd skogsmark så gott
som på hela lägenheten och stugan
var just icke att hurra för. Taket
bestod av lera och vattnet rann rätt
igenom och utefter väggarna. I ett
av rummen hade myrorna byggt
sig en icke oansenlig tuva, som de
förutvarande bostadsägarna ej
gjort sig besväret att flytta bort.
Man förstår alltså det primitiva
och ohygieniska liv som tidigare
förts i Lukus. Men nu blev det an-
dra bullar av. Med hjälp av sin
duktiga hustru Stina (född Bryn-
tesson) började Jan med att sätta
stugan i beboeligt skick, att röja
skog och bryta mark och efter nå-
gra år börjar jordtegarna att ge en
om ock liten så dock skörd. Men
lägenheten kunde naturligtvis icke
föda sin man. Det gällde att ge sig
ut och tjäna för att få kontanter.
Och så lämnade den då 35-årige
gunnarskogspojken sitt hem för
att under några vår- och sommar-
månader söka lyckan bl. a. vid
järnvägsbygget Uppsala—Gävle.
Till Uppsala kom han i slutet av
mars 1874, då snön ännu låg 4 al-
nar djup. Logi till hyggligt pris
var omöjligt att få i staden och
Jan fick promenera hela natten.
Dagen därpå träffade han några
kamrater, som också ämnade sig

upp till banbygget i Harnäs (utan-
för Gävle). De överenskommo med
en skjutskarl som hette Johan
Flink om att skjutsa dem den 11
mil långa vägen till Harnäs. Det
tog några dagar men allt gick väl.
I Harnäs blevo de långväga kar-
larna väl mottagna och utomordent-
ligt goda ackordsarbeten väntade
dem. Med den jättestyrka Jan då
ägde fanns det inga hinder för ho-
nom att själv med hjälp endast av
en bärkudde bära en järnräls. För
varje sådan skena tjänade han 18
öre och förtjänsten kunde ofta
överstiga 20 kr. per dag. Maten
kostade på marketenteriet 3 kr.
om dagen och husrum tog man i nå-
gon primitivt uppförd barack. Nog
kunde jag spara åtskilligt, säger
Jan, men mina kamrater hade just
icke mer än en utsliten blåblus och
ett par trasiga träskor när som-
maren var förbi. Det var det oro-
liga "rallarelivet" som förstörde
pojarna. Det var suporgier och
slagsmål utan all ända och då
hjälpte det icke huru mycket man
förtjänade om karaktären var
svag. Oss värmlänningar ville dom
förstås åt, säger Jan, men endast
en av oss fick några nämnvärda
skador. Men honom "skalade" upp-
länningarna av så gott som båda
öronen.

Även året därpå var Jan i Har-
näs. De voro då tre värmlänningar,
som särskilt höllo ihop. Det var
Karl Nordström från Karlstad och
en Anders Eriksson, som bl. a. fick
ena örat klivet vid ett slagsmål.
Arbetet var nu något hårdare och
klimatet kännbart. Jan fick ofta
"frossa" som besvärade honom
mycket, men han redde sig. En dag
hade en engelsk skuta med neger-
besättning ombord ankrat på red-
den vid Harnäs. Kaptenen var en
verklig "sälle" tyckte Jan och det
var icke förvånansvärt att negrer-
na en dag rymde till skogs. Vart
svartingarna sedan togo vägen och
huru de kunde klara sig var förstås
en sak, som Jan hade svårt att för-
stå.

När vintern 1876 inträdde var
Jan åter i Bosebyn hos sin familj.
Men det gällde att få nya förtjän-

ster. Han begav sig som timmerhuggare dels till Finnskogen i Glava och dels till kronskogen norr om Helgebodafors. Men förtjänsten var mer än klen. Både norrmän och svenskar arbetade i lag och förtjänsten var cirka 37 öre om dagen. Norrmännen åto nävegröt och drucko sitt svarta kaffe. Värmlänningarna däremot voro ovana vid sådan kost och gävo sig hem efter blott ett par veckors arbete. Som ett bevis på de låga arbetsförtjänsterna på den tiden nämner Jan, att en körkarl med häst endast kunde tjäna högst 1:25 om dagen. Då var det bättre vid banbygget Edskog—Årbog (söder om Kongsvinger), där Jan året därpå fann sin utkomst och tjänade omkring 4 riksdaler om dagen. På åttio- och nittiotalet arbetade Jan här och var i Värmland. Gården Lukus hade emellertid nu upparbetats högst avsevärt och gav en efter dåtida förhållanden rätt god avkastning. Ett par kor och en häst kunde födas på gården, och barnen, som blevo tretton till antalet, följde i faderns fotspår som verkliga arbetskarlar.

Intervjuaren passar i detta sammanhang på att fråga Jan om hans närmaste släkt samt om den stora barnaskaran, och med redigt minne berättar Jan, att fadern hette Jacob Andersson-Edgren och hustrun (Jans mor) Ingegerd. Fadern var ägare till egendomen Hörnet i Östra Sälboda av Gunnarskogs socken. Av de nio barn, med vilka hustrun lyckliggjorde sin man voro 6 pojkar och 3 flickor. Av dessa leva nu två, nämligen Jan Jakobsson i Lukus, Bosebyn, och Kristina, gift med hemmansägaren Johan Magnusson i Mötterud, Arvika landsförsamling.

Det är en rik barnskara som Jan

Jakobsson begåvat världen med. Ända till år 1918 levde samtliga tretton barn. De ännu levande äro: sönerna Johan, hemmansägare i Kärrsmossen, Arvika landsförsamling, Oskar, kronoarrendator i Älgå, samt Otto och Hjalmar, lantbrukare i Bosebyn, döttrarna Hilma, gift med hemmansägare Emil Olsson, Gilserud, Arvika landsförsamling, Ricka, gift med maskinisten vid Sälboda kraftstation Carl Jacobsson, Gravås. Gerda, gift med handlanden J. F. Edgren, Säterud, samt Hildur, bosatt i Lukus, Bosebyn. De tre barnen Herman, Klara och Agda äro bosatta i Amerika. De döda äro äldste sonen Anders, i många år bagare i Marstrand, samt näst yngsta dottern Ragnhild.

En fostrargärning som få kan man säga, att Jan Jakobsson utfört. När det varit svåra år har hans goda humör och verksamhetslusta slagit bort alla tankar på "dåliga tider".

Och så talar Jan vidare om de "goda tider", som kännetecknat det tjugonde århundradet. Huru lyckliga äro icke nutidens människor om man jämför dem med det förra århundradets, rnenar Jan och gnolar med riktigt klar och distinkt stämma "Ack Värmland...!" och "Längst ner i viken, där björken står vit...". Och nog är Jan lycklig, det syns då, ty ur hans goda ögon strålar lycka och tillfredsställelse. Men så har han också varit en arbetets ädelsman i dess allra bästa bemärkelse. Med sitt soliga humör och den goda skötsel han får av sina kära barn torde man kunna förutspå ännu flera år av välförtjänt otium.

S. A.